

به نام خدا

سود بانکی

سیدعلی لطفی زاده - سیدامین توکلانی

سود بانکی، احتمالاً شما هم این حرف را زیاد شنیده اید که نرخ سود بانکی در کشور های خارجی بسیار کم است ، چیزی در حدود ۲ الی ۳ درصد، ولی پس چرا همین نرخ در نظام بانکی ما همواره بالای ۱۰ درصد بوده و این نرخ چه معنایی است و چه تاثیری در زندگی ما داشته و دارد؟

نرخ سود ۱۰ درصد یعنی که در موعد سر رسید یک ساله، ۱۰ درصد مبلغ اولیه موجود در حساب سپرده ی شما به آن افزوده خواهد شد، اما تا به حال از خود پرسیده اید این ۱۰ درصد پول اضافه شده از کجا آمده و با پشتوانه چه فعالیتی به دارایی شما افزوده می شود؟!

پاسخ این سوال با تعریف بانک گره خورده است، بانک ها محلی برای تجمیع نقدینگی جهت حراست و تامین مالی برای سرمایه گذاری های بزرگ هستند ولی این هدف از تاسیس بانک ها در کشور ما دستخوش تغییراتی شده است، به طوریکه امروزه بانک ها در ایران خود تبدیل به بنگاه داران و سرمایه گذارانی شده اند که نقدینگی موجود را با توجه به صلاحدید خود به سمت بازارها و صنایع مختلف روانه می کنند.

شاید از خود پرسید خب این چه اشکالی دارد؟

نخست آن که بانک ها به دلیل دسترسی به مقادیر بالای نقدینگی، در مورد فعالیت های اقتصادی خود، دقت کافی را نکرده و ضرر های خود را با پس انداز های مردمی پوشش می دهند و از طرف دیگر برای جبران این پس انداز ها و سود آن ها به فرآیندی روی می آورند که در اقتصاد آن را خلق پول می نامیم ، خلق پول از دو طریق چاپ اسکناس و نرخ ذخیره ی قانونی رخ می دهد. چاپ اسکناس تنها در انحصار بانک مرکزی هر کشور است اما نرخ ذخیره قانونی ابرازی است که از طریق آن عموم بانک ها می توانند در اقتصاد اقدام به خلق پول نمایند، نرخ ذخیره قانونی یعنی آن مقدار از سپرده هایی که بانک موظف است نزد خود نگاه دارد و آن ها را وام نداده یا سرمایه گذاری ننماید. در صورتی که این نرخ پایین باشد، بانک می توانند به سهولت سرمایه گذاری ها و وام های کلانی با نرخ های بهره ی متنوع را به ثبت برسانند و به این صورت حجم پولی، بیش از آنچه که در آغاز در نزد بانک وجود داشته خلق می شود. اما برای آن که این پول دارای پشتوانه ای باشد، باید به موازات آن خلق ارزشی صورت بگیرد، یعنی کالا یا خدمتی در اقتصاد تولید شود که در مقابل خلق پول، مورد استفاده قرار گیرد، در صورتی که این فرآیند با اخلاص مواجه شود، یعنی کالا یا خدمتی تولید نشده و یا ارزش آن با خلق پول صورت گرفته متوازن نباشد، در این صورت آن پول بدون پشتوانه است و در صورت به جریان افتادن در چرخه اقتصاد موجب تورم خواهد شد .

متأسفانه به دلیل عدم نظارت درست و اصولی در نظام بانکی کشور، بانک های ما روزانه میلیارد ها تومان خلق پول بدون پشتوانه می کنند که سهم عمده ی این خلق پول، برای پوشش دادن سود سپرده های بانکی مردم نزد بانک ها تخصیص داده می شود بدون آنکه این سپرده ها موجب خلق ثروتی شده باشد، این گونه است که بالا بودن این نرخ سود بانکی منجر به خلق پول بدون پشتوانه بیشتر و نقدینگی بدون پشتوانه ی بیشتر می شود .

اما چرا بانک ها برای جلوگیری از خلق این نقدینگی بدون پشتوانه اقدام نمی کنند و نرخ بهره ی بالا را می پذیرند؟!

دلیل اصلی این موضوع حجم بالای نقدینگی خلق شده در طول تمام این سال هاست که اگر به بازار وارد شود به دلیل حجم بالای آن چنان قدرتی دارد که می تواند تورم های چند ده درصدی ایجاد کند، به این معنی که چند ده برابر تمام کالا و خدمات موجود در کشور پول و نقدینگی وجود دارد و در صورتی که این پول ها از بانک ها خارج شود، تمام نظم قیمتی کشور را بهم خواهد ریخت.

اما چرا در گام اول به ازای خلق پول، کالا و خدماتی متوازن تولید نمی شوند تا این بحران بیش از پیش گسترش نیابد؟! این به ظرفیت تولید و بازدهی بخش های تولیدی و ارائه خدمات در کشور باز می گردد،

تولید وقتی رونق می یابد که تقاضا برای آن باشد و این تقاضا در داخل کشور با ممنوعیت واردات، جلوگیری از قاچاق، فرهنگ سازی برای خرید کالای ایرانی و تعهد تولیدکنندگان به ارتقای کیفیت و کاهش قیمت تمام شده کالاها در مدتی معین، قابل دستیابی است. لیکن بازار داخلی نمی تواند پاسخگوی ظرفیت تولید حاصل از تمام نقدینگی موجود در کشور و نیز مقدار ارزش افزوده موردنیاز برای ایجاد رفاه نسبی برای عموم مردم باشد و در اینجا صادرات ضرورت پیدا می کند. اما صادرات کالا نیازمند وجود مزیت در کالا است و این مزیت در کیفیت و قیمت پدیدار می شود. از این رو یکی از راه های حمایت از صادرات تا زمان تحقق مزیت صادراتی، پرداخت یارانه در قالب تسهیلات قرض الحسنه ارزی است. در این صورت تولید کننده از مزیت تسهیلات ارزی صادرات برای صادر نمودن کالا استفاده و کالای خود را به قیمت قابل رقابت در بازارهای جهانی عرضه می نماید و مابه التفاوت این قیمت و قیمت تمام شده محصول را از محل یارانه تامین و پس از ایجاد مزیت نسبی در محصولات خود (براساس تعهدی که داده است) و سودآور شدن صادرات، از محل سود ناشی از صادرات که طبیعتاً ارزی می باشد، یارانه دریافتی در قالب تسهیلات را تسویه می نماید. در چند سال گذشته این یارانه به تولید کننده خارجی پرداخت شده است.

یعنی با پایین نگاه داشتن قیمت ارز و عدم توانایی در جلوگیری از قاچاق کالا، عملاً مابه التفاوت نرخ ارز که در حقیقت یارانه پرداختی از سوی دولت بوده است به جیب تولیدکننده خارجی رفته است. حال این یارانه از چه محلی تامین شده است سوال مهمی است. در واقع این یارانه از مهمترین محل درآمدهای ارزی دولت یعنی فروش نفت تامین شده است و دولت ها با پایین نگاه داشتن قیمت ارز، در واقع ارز را به قیمتی کمتر از ارزش واقعی آن در بازار داخلی به ریال تبدیل نموده اند و واردکنندگان و قاچاقچیان با این ارز ارزان، اقدام به واردات کالاها نموده اند و طبیعتاً مردم هم با مقایسه قیمت و کیفیت کالاهای وارداتی با کالاهای تولید داخل، اقدام به خرید کالاهای خارجی نموده و به اینگونه تولید داخل ضعیف و ضعیف تر گردیده است. لذا امروز که ارز حاصل از فروش نفت وجود ندارد، عملاً این چرخه دچار اشکال می گردد و در نتیجه آن بسیاری از شغل های چه بسا پر درآمد قبلی، از بین می رود و خوب افرادی که در این چرخه در حقیقت از پول نفت منفعی کسب می نموده اند دچار مشکل می شوند. حال اگر متوسط درآمد سالیانه نفت را حدود ۴۰ میلیارد دلار در نظر بگیریم، متوجه تاثیر بزرگ حذف دلارهای نفتی در کسب و کارهای موجود در کشور خواهیم شد.

اما حال راه حل این موضوع چیست؟ و ما به عنوان مردم ایران چه کاری برای حل و عدم تکرار این بحران ها می توانیم انجام دهیم!؟

بخشی از راه حل این موضوع از مجرای دولت و مجلس می گذرد و ما مردم، باید با انتخاب مسئولانی دانا و آگاه به مسائل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی روز، آن ها را به مسند امور بنشانیم تا با استفاده از نظرات تخصصی کارشناسان امر به حل این مشکل و قاعده گذاری برای نظام بانکی کشور بپردازند.

اما بخش دیگر راه حل، در دست یکایک ماست، اگر ما به جای سپرده گذاری پس انداز هایمان در نزد بانک ها، مستقیماً سرمایه خود را وارد تولید کالا و خدمات در کشور نماییم، با گرفتن قدرت خلق پول از بانک ها، از شدت یافتن این بحران جلوگیری کرده ایم، اما این کار هزینه ای هم دارد و آن این که برای دست یابی به اقتصادی با ثبات تر که همه در بستر آن منتفع شویم، از سود به ظاهر بالاتر بانک ها دست برداشته و به سود پایین تر ولی سالم و مولد بخش تولید خود را قانع کنیم، تا نظام تولید کشور تقویت و اقتصاد کشور دچار شوک های پی در پی تومی نشده و قدرت خرید خودمان و هموطنانمان بیش از پیش کاهش نیابد.

به امید ایرانی آباد و فردایی بهتر